

az új tudományos eredményre törekvő feldolgozás. Mint az várható volt, a közönség kérdései és érdeklődése is főleg a magyar múlt általános problémáira irányultak, kivételt csak – megint magától értetődően – Kemenes Egon mai tárgyú előadása jelentett. Ez volt az egyetlen téma, amiről a brüsszeli sajtó a konferencia kapcsán külön is említést tett.

Egy bizonyos: ez a konferencia jó alkalmat teremtett arra, hogy újabb országban jelentkezzen a magyar kultúra és történelem. Belgiumban ugyanis ez volt az első ilyen tárgyú tudományos értekezlet. Remélhetőleg folytatására is sor kerül egykor, s a hungarológia nemzetközi kutatógárdájának újból lehetősége lesz személyes és tudományos kapcsolatai továbbépítésére e szép országban, amelynek megismerésére egyébként most bizony alig-alig maradt időnk.

Barta Gábor

A régi magyar irodalom kutatóinak konferenciája.

Szeged, 1989. május 19–20.

1989 májusában Szegeden ültek össze a régi magyar irodalom kutatói szokásos évi vándorgyűléseikre. Az Irodalomtudományi Intézet és a négy tudományegyetem konferenciái a páros években tematikusak, a páratlan években pedig nem, s az egyes vidéki egyetemek felváltva adnak otthont az összejöveteleknek. Ezt a látszólagos kettősséget sikerült most a szegedi szervezőknek feloldani, ugyanis az idei ülészak is tematikus volt, de nem a hagyományos módon: az előadásokat az fogta egységbe, hogy valamennyi előadó szorosan kapcsolódott a Szegeden folyó kutatásokhoz.

Az előadók életkorának átlaga – mint hallhattuk – harminc év alatt volt, ami nemcsak azt jelzi, hogy az egyetem az utóbbi 10–15 évben komoly kutatógárdát nevelt ki, hanem azt is, hogy ez a képzés folyamatos, hiszen a még nem végzetek is helyet kaptak az előadók között.

Május 19-én délután a konferencia *Csernus Sándor* történész előadásával kezdődött, aki a humanista fejedelemtükrök francia forrásvidékéről beszélt. Ezután *Hajnóczy Gábor* következett, aki a Zichy-kódex egy rajzának eszmetörténeti hátteréhez gyűjtött adalékokat.

A nap hátralévő része a könyvtárkutatóké volt. A könyvjegyzékek rendszeres feldolgozása a nyolcvanas évek eleje óta folyik Szegeden, és ezek a *Monok István* által szerkesztett Könyvtártörténeti füzetekben jelennek meg időről időre. Monok István jelenleg Mária királynő könyveinek sorsát vizsgálja. Előadásában egyelőre negatív eredményről számolhatott be: Mária királynő Budáról távoztakor nem vitt magával Corvinát. A kutató több helyszínen, több katalógust átvizsgálva 9 inventáriumot talált, de maguk a könyvek szétszóródtak. Várható, hogy az egyes kötetek vizsgálata még hozhat eredményt.

Farkas Gábor a kassai bibliotheca publica tanulmányozása közben arra a megállapításra jutott, hogy – ellentétben a korábbi nézettel – nem Klimó György pécsi könyvtára, hanem a kassai volt az első magyarországi nyilvános könyvtár. A kassai bibliotheca több szempontból is páratlan: a könyveket jellemzi a felekezeti sokoldalúság, többféle nyomdából származnak, sokféle nyelven íródtak, valamint nagyon gaz-

dag a kézirat anyaga is. A könyvek három fő tárgy köré csoportosíthatók: a teológia, a filozófia és az orvostudomány köré – ez utóbbi szak feltűnően gazdag. A könyvtár felügyeleti szerve a református egyház lehetett, a városi levéltárban ugyanis nincs nyoma.

A második napot *Jankovics József* előadása nyitotta: Vörösmarti Mihályról beszélt. (Korábban a szakma Veresmartiként tartotta számon, de Jankovics meggyőzően érvelt a „Vörösmarti” névalak helyessége mellett.) Rövid kronológiai bevezető után az előadó rátért a vakbuzgó kálvinistából lett katolikus szerző kézirat formában fennmaradt barokk művének, *Megtérése históriájának* elemzésére. A tartalmi ismertető után a mű forrásvidékét tárta fel s megállapította, hogy ellentétben a korábbi szakirodalmi állításokkal, Vörösmarti nem eredeti gondolkodó, hanem mindent készen vett át korában ismert idegen nyelvű művekből. Vörösmarti műve nem önéletrajz, helyesebb konverziótörténetként olvasni: a szerző nem a lelkiismeretével küzd, hanem módszertani–etikai vitát folytat. Vallomásai végül is 15 év belső fejlődésének történetét tükrözik.

Szilasi László „100 esztendő beszédmódja” című előadásában az Iványi Béla levélggyűjteményeinek kiadása során felmerült gondolatokat rendszerezte. Arra a kérdésre kereste a választ, hogy a magyar, latin és német levelekben, melyekből kirajzódik a korai reformáció története, van-e valamilyen elv az egységes nyelv mögött. Vizsgálódásait Zoványi megérzései nyomán folytatta, s azt állította, hogy ezeken a leveleken nem lehet humanista elveket számonkérni. Szilasi Zoványi téziseit példákkal argumentálta (pl. ismeretlen Nyéki-levéllal is), s hangsúlyozta a szinkron megközelítés fontosságát.

Németh S. Katalin Wolfenbüttelben olyan, számunkra eddig ismeretlen nyomtatványt talált, melyben egy magát megnevezni nem akaró katona szemtanúként beszéli az 1663–64-es magyarországi hadjáratot. A mű dialógus formájában dolgozza fel az eseményeket: a lovas katona, aki valóban résztvevője lehetett a harcoknak, egy fiktív személynek, képzeletbeli unokatestvérének, egy naiv pásztornak a kérdéseire válaszol. Véleménye tipikus német álláspontot képvisel, s ennek megfogalmazásához forrásként korabeli német röpiratokat is felhasznált. A mű legfontosabb magyar vonatkozása, hogy a szerző értékeli Zrínyi alakját: jó gazdálkodónak tartja, és olyan hadvezérnek, aki bár saját csapatait jól vezeti, de az egyesített seregek irányítása már meghaladja képességeit.

Ötvös Péter dolgozata egy eddig ismeretlen levélről szól, melyet Bornemisza János küldött Bosnyák Tamásnak. A levél 1629 márciusában kelt Kassán, és írója két korábbi levelét foglalja benne össze, melyeket Rimay Jánoshoz intézett, de amelyeket a címzett (éppen Bosnyák miatt) nem kapott meg. E dokumentum nagy jelentőségű lehet Rimay egyik utolsó, bár meghiúsult politikai akciójának felderítésénél. Egyszermind adalék az irodalmár Rimay kiadási törekvéseihez: mind a Balassi-kötet, mind a saját, immár nyomdakész verseinek sajtó alá rendezéséhez.

A délutáni ülészak *Vadai István* frappáns logikájú és rendkívül meggyőző előadásával kezdődött, mely a régi magyar irodalom kutatásának egyik rendszeresen nagy vihart kavarázó kérdéséhez, a Balassi–Rimay *Istenes énekek* kiadástörténetéhez szólt hozzá. A meglévő adatokat újragondolva Dézsinek ad igazat Klaniczay ellenében. Vadai matematikai módszereket dolgozott ki arra, hogy a különböző kiadványokat ho-

gyan lehet összehasonlítani, a hiányokat milyen számításokkal lehet pontosan kimutatni, és mindezek ismeretében végül a tartalomjegyzékeket, lapszámokat miként lehet meghatározni és egymással összemérhetővé tenni. Mindezt az Országos Széchényi Könyvtárban található, de eddig alaposan meg nem vizsgált korrektúrapéldányon mutatta be, mely egy rendezett kiadás előzménye volt.

Szőnyi György Endre Balassi és Sir Philip Sidney életrajzi, költői hasonlóságának nyomán elindulva számos igen feltűnő azonosságot talált a két személyiség pályájában: a hithez való viszony, az utolsó órák s azok filozófiája, majd ezek hagyományozása a mitikussá fejlesztett epicédium-költészet segítségével stb. E párhuzamok elvontabb kérdések felvetéséhez vezették az előadót. Arra kereste a választ, hogy mennyiben alakították a késő reneszánsz korban a költők önmaguk ezt a róluk később kialakuló képet, illetve milyen szerepe volt ebben a kánonformálásban az utódoknak.

H. Hubert Gabriella Laskai Csókás Péter latin nyelvű művének teológiai rendszerét ismertette. A kötet egyszerre nyelvtörténet, filozófiatörténet, iskola- és akadémia-történet, költésztörténet és egyháztörténet. Érdekessége, hogy egyetemes és magyar irodalmi hagyományokat figyelembe vevő műfajelméleti rendszere van. Az elméleti szempontú mű a protestáns humanizmus ékes példája.

Szigeti Csaba poétikatörténeti rész kutatásokkal foglalkozik, s ennek kapcsán most a rím-sorozatokat vizsgálta a magyar költészetben. A modern francia elméleti irodalom nyomán a Régi Magyar Költők Tára XVII. századi sorozatának 10. kötetét nézte át a rímképletek szempontjából. Azt kereste, hogy megjelennek-e a páros rímek helyén az a-b rímképletű (kereszttrimes) verskezdő sorok, s vajon hatottak-e a nyugati minták, ezek közül is elsősorban a szonett. Ezért a c-vel jelölhető rímhívó szó sorát kitüntetett helyzetűnek tartja. E prekonceptió alapján vizsgálódásai negatív eredménnyel zárultak.

Az előadásokat valamennyi esetben tartalmas vita követte. *Klaniczay Tibor* előző zárszavában kiemelte Szeged sokoldalú szerepét a régi magyar irodalom kutatásában.

Szekely Júlia

Sík Sándor-emlékülés

1989. május 29.

Sík Sándor születésének 100. évfordulója alkalmából az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya és az Irodalomtudományi Intézet tudományos ülésszakot rendezett az akadémia kongresszusi termében, 1989. május 29-én. A költőként, tudósként, pedagógusként és irodalomszervezőként, szerkesztőként egyaránt kiemelkedő egyéniségről eddig ilyen összefoglaló jellegű, széles nyilvánosságnak szánt értékelés nem született, többnyire a katolikus sajtóban méltatták kortársai és pályatársai. Holott életműve nem korlátozódott csupán a modern magyar katolikus irodalom megújítására, a Vigilia című folyóirat igen magas szintű szerkesztésére, hanem az egész egyetemes magyar irodalom számára maradandó jelentőségű volt tevékenysége. A tíz elő-